

ДО

НАУЧНОТО ЖУРИ,

Утвърдено със Заповед № 2924/19.12.19 г. на Ректора

на ЮЗУ „Неофит Рилски“

за присъждане на научната и образователна степен „доктор“

професионално направление:

3.6. Право - Гражданско и семейно право

РЕЦЕНЗИЯ

от **д-р ТАНЯ НИКОЛОВА ЙОСИФОВА**

доцент по Гражданско и семейно право в Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“, ръководител катедра „Гражданско-правни науки“

председател на научното жури за публична защита на дисертационния труд на Сузана Вескова Цанова-Рангелова

на тема **„Гражданскоправна защита на личността и семейните отношения при домашно насилие“**

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по научната специалност „Гражданско и семейно право“

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Сузана Вескова Цанова-Рангелова е завършила специалност „Право“ в Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“ Зачислена е като редовен докторант към катедра „Гражданскоправни науки“ в Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“ със Заповед № 2340/14.10.2011 г. на Ректора на ЮЗУ. Научен ръководител на дисертантката е доц. д-р Иван Цветанов. Темата на дисертационния

труд е „Гражданскоправна защита на личността и семейните отношения при домашно насилие“. Сузана Цанова-Рангелова е била юрисконсулт и технически секретар. Понастоящем е асистент към катедра „Гражданскоправни науки“ и адвокат към Адвокатска колегия-Перник. Отчислена е с право на защита със Заповед № 93/19.01.2015 г. на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“. Дисертантката има четири публикации по темата на дисертацията. Авторефератът отразява основните научни и научно-приложни приноси.

I. Оценка на научните и практически резултати и приноси на представения дисертационен труд

Дисертацията е първото цялостно изследване в българското право, посветено на гражданско-правните проблеми на домашното насилие и семейните отношения. Темата е актуална, тъй като предмет на разглеждане са обществените отношения, свързани с домашното насилие, особено над жени и деца. Достойнствата на труда са и в неговото практическо значение. Стилът на писане е ясен, авторът преминава плавно от една тема в друга, като полемизира и цитира коректно. Използвана е богата съдебна практика, която е обект на критичен анализ.

Дисертационният труд е в обем от 183 страници. Направени са 140 бележки под линия. Библиографията включва 87 заглавия на български език и 15 чуждестранни заглавия.

Структурата на дисертационния труд включва увод, три глави, заключение, библиография и приложение-анкетно проучване.

В **глава първа** на дисертационния труд, озаглавена „Понятие и правна уредба на домашното насилие“, се разглежда общото понятие за насилие, неговото значение в гражданското право като основание за нищожност и унищожаемост на сделките, както и в наследственото право. Разгледани са международноправни актове като Европейската конвенция за правата на човека, Конвенцията на ООН за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените, Декларация за премахване на насилието срещу жените, Конвенция за превенция и

борба с насилието срещу жени и домашното насилие. Отделено е внимание и на релевантни съдебни решения на Съда по правата на човека.

В **глава втора** „Форми на домашно насилие и субекти в отношенията при осъществяване на домашно насилие“ се анализират различните форми на насилие – физическо, психическо, емоционално, икономическо, сексуално, както и принудителното ограничаване на личния живот, личната свобода и личните права. Определени са субектите на домашно насилие (съпруг, бивш съпруг, лица във фактическо съпружеско съжителство, настойник, попечител, приеме родител и лица, които се намират в родство по сватовство като възходящ или низходящ). Отделено е особено внимание на насилието над деца, последиците от което се проявяват в краткосрочен и в дългосрочен план. В тази връзка е разгледана Конвенцията на ООН за правата на детето и други международноправни актове, имащи отношение към домашното насилие над деца.

Третата глава на дисертационния труд е посветена на защитата срещу домашно насилие. Разгледана е гражданскоправната защита, семейноправната защита, мерките по Закона за защита от домашно насилие (ЗЗДН) и други видове защита срещу домашно насилие (административно-наказателна и наказателна). Направена е съпоставка между домашното насилие и непозволеното увреждане като са посочени разликите между тях. Посочено е, че домашното насилие може да не осъществява състава на непозволено увреждане или на престъпление. Очертани са мерките за защита от домашно насилие по чл.5 ЗЗДН, като е отделено специално внимание на заповедта за незабавна защита и на заповедта за защита.

Научни приноси на дисертационния труд

По-конкретно могат да се посочат следните основни научни резултати и приноси на дисертационния труд:

1. Това е първото научно изследване в българската книжнина, посветено на домашно насилие. В труда са използвани основно правнодогматичният и историческият метод;

2. Подробно са разгледани различните форми на домашно насилие;

3. Установена е необходимостта от обезпечаване на по-ефективна защита на пострадалите от насилие, особено ако са деца;

4. Направена е характеристика на домашното насилие, като е обоснована необходимостта от въвеждането на нови дефиниции, както и промени в Закона за защита от домашно насилие.

5. Направен е анализ на съдебното производство по Закона за защита от домашно насилие, като подробно са анализирани конкретни правни разпоредби;

6. Установена е нуждата от оптимизиране на съдебната процедура и създаване на допълнителни гаранции за защита интересите на пострадалите, като са направени препоръки в тази насока;

6. Авторът е направил редица конкретни предложения *de lege ferenda*:

- да се създаде нова алинея към чл. 2 на ЗЗДН, която да предвижда, че за насилие се смята и телесното наказание;

- да се даде дефиниция на „телесно наказание над дете“ като всяко наказание, при което се използва физическа сила и което е предназначено да причини някаква степен на болка или дискомфорт, независимо колко лека е тя;

- предложено конкретно съдържание, с което да се изменени на чл. 5, ал. 3 ЗЗДН, като приоритет да се даде на специалните норми, обезпечавщи защита на правото на живот и лична неприкосновеност на децата пред общите норми за родителските права;

- в разпоредбата на чл. 10, ал. 1 ЗЗДН да се промени срокът от един на три месеца;

- дефиниция на понятието „фактическо съжителство“ с конкретно съдържание;

- създаването на централен регистър за делата по ЗЗДН към министъра на правосъдието;
- увеличаване размера на глобата при повторно и следващо извършване на домашно насилие;
- при определяне размера на глобата съдът да взима предвид тежестта на упражненото насилие, други случаи на насилие и други релевантни обстоятелства.

III. Критични бележки и препоръки

Към дисертационния труд могат да бъдат направени следните бележки и препоръки.

Първо, следва да се задълбочи сравнителноправният анализ на способите за защита на личността и семейните отношения при домашно насилие в други държави;

Второ, на места дисертантката се отклонява и обяснява утвърдени институти от гражданското право, на които не следва да се отделя такова внимание, защото се предполага тяхното значение – например понятието „гражданско право“ (с.15-17), „развод“ (с.117) и др. Макар че по този начин се подчертава нейната подготовка по Гражданско и семейно право смятам, че подобни обяснения са излишни и следва да отпаднат, тъй като те не са необходими за обосноваване на нейната теза.

Трето, следва да се отстранят някои неточности в изказа, като например – на с.108, „вредата е промяна чрез смущение, накърняване“, на с.164 – „законодателят не гласува самостоятелен състав на домашно насилие“.

Посочените бележки и препоръки не се отразяват върху положителната оценка на труда.

III. Заключение

Дисертационният труд показва, че дисертантката притежава задълбочени теоретични знания по гражданско право (Трудово право и социално осигуряване) и способност за самостоятелни научни

изследвания. С оглед на постигнатите научни резултати дисертацията представлява интерес както за правната теория, така и за практиката. Изразявам положителната си оценка, че представеният за защита пред научно жури дисертационен труд на тема **„Гражданскоправна защита на личността и семейните отношения при домашно насилие“** отговаря на изискванията на чл.6, ал.3 от Закона за развитието на академичния състав в Република България и на чл.27, ал.2 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и чл.53 от Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски“ за получаване на образователната и научна степен „доктор“, поради което предлагам да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Гражданско и семейно право“ на Сузана Вескова Цанова-Рангелова – докторант на самостоятелна подготовка в катедра „Гражданскоправни науки“ на ПИФ на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

София, 25.02.2020 г.

Рецензент:

д-р Таня Йосифова

доцент по Гражданско и семейно
право в ЮЗУ „Неофит Рилски“